

DESET GODINA GEOGRAFSKOG DRUŠTVA HRVATSKE

Uvodna riječ predsjednika prof. J. Roglića na proslavi desetgodišnjice
22. travnja 1957.

Pred 10 godina, 17. travnja 1947., sastala se u ovoj dvorani grupa hrvatskih geografa i prijatelja geografije, da — nakon pripremnih radova i potvrđenih pravila — osnuje stručno geografsko udruženje. Predsjedavajući i otvarajući osnivački sastanak, nestor hrvatskih geografa dr. Milan Senoa, koji je srećom i večeras prisutan, izrazio je vjeru, da će akcija napokon uspjeti i uputio nam lijepe riječi bodrenja.

Deset godina je iza nas, i vjerujem, da smo svi prisutni uvjereni, da Geografsko društvo stoji na čvrstim nogama i da je steklo odgovarajući ugled, a što je najvažnije, priraslo je srcu svoga članstva, koje osjeća potrebu društva i želi ga razvijati onako, kako odgovara interesima struke i naše društvene zajednice. Naš današnji sastanak ima prvenstvenu zadaću, da posluži velikom i trajnom zadatku uzdizanja društva, a to znači svih nas. Ovaj skup nije nikakav svečani sastanak niti skupština, već je sretno uklopljen u niz naših redovitih radnih sastanaka kao predah, da letimičnim osvrtom na prijedni put priberemo snage i oboružamo se dobrom voljom za daljnje napore.

Članstvo — U duhu svojih pravila i ponovno izražene volje i odlučnosti članstva, društvo je ostalo na principu slobodnog učlanjivanja. Uz periodične fluktuacije, broj članstva je u porastu. Okruglo 650 članova, gotovo isključivo stručnjaka, relativno je lijep broj. Istina, većina (51%) nas je iz Zagreba, što je i razumljivo, jer kolege iz Zagreba imaju najveće koristi od društvene aktivnosti, čemu treba dodati važne i razumljive razloge subjektivne i objektivne prirode.

Zar je moguće da može biti aktivnih stručnjaka, koji se ne interesiraju i sami ne potraže svoje stručno društvo? Geografsko društvo Hrvatske je cirkularima, anketama i drugim manifestacijama nastojalo prikupiti što veći broj članova, i naišlo je na velik odaziv, ali još uvijek nije uspjelo okupiti sve stručnjake. Međutim, sve veći interes sadašnjih članova, kao i duh koji među njima vlada, garantira, da će uskoro i drugi sami osjetiti da im nedostaje članstvo u društvu.

Organizacioni proces — Problem članstva je, dakle, individualna stvar i sadašnja je situacija, s obzirom na zatečene prilike, veliko dostignuće. U aktivnosti društva, odlučan je naprotiv personalni momenat. Organizirani su i rade oni ogranci i sekcije, koji imaju odgovarajuće pro-

tagoniste, kao što je na pr. prof. A. Jutronić u Splitu (od 1951.), prof. N. Stražinić u Rijeci (od 1952.) i drugi. Ogranak u Splitu postao je po svom radu gotovo zasebno društvo.

Zadaće i važnost geografske nastave, nametnuli su potrebu osnivanja nastavne sekcije već u prvom trogodišnjem razdoblju društvenog rada. Nažalost je tek u trećem razdoblju sretno riješen personalni problem rukovođenja. Za kratko je vrijeme ova sekcija izradom nastavnih planova i drugim formama suradnje sa školskim vlastima kao i povezivanjem s nastavnim sekcijama drugih društava i njihovom aktivizacijom, učinila mnogo koristi ne samo geografskoj nastavi u našoj republici, već i u čitavoj Jugoslaviji.

Aktivna pomoć i podrška članstvu, koje želi samostalno raditi, ostvarena je preko posebne sekcije (1955.) tokom posljednje dvije godine, što je dalo i prve rezultate.

Speleološka sekcija (1954.) dala je organizacionu formu i materijalnu podršku našim najmlađima, koji rade na tom teškom i važnom poslu. Brzi uspon i uspjesi ove najmlađe sekcije, potvrđuje naše i opće iskustvo, da su dostignuća plodovi, koji se osiguravaju radom.

Odgajem i okupljanjem radnog članstva, društvo će i nadalje organski i sigurno razvijati svoju djelatnost, koja će doći do izražaja kako u radu centrale, tako i nastojanjima ogranaka.

Organizacioni rad i njegov razvitak mogu se ocijeniti iz slijedećih podataka: Prvi upravni odbor, biran prema mogućnostima koje su bile na početku društvene aktivnosti, teško se sastajao u potrebnom broju i u trogodišnjem je periodu održao samo devet sastanaka. Već je prvo razdoblje približilo i upoznalo geografe, te je glavna skupština nakon toga učinila realniji izbor novog upravnog odbora, koji je u drugom trogodišnjem periodu održao 40 sastanaka, dok je u trećem trogodišnjem periodu upravni odbor održao 38 plenarnih sastanaka i radio u posebnim komisijama.

Glavne skupštine bile su važni datumi, na kojima je članstvo prema iskustvu u prethodnom periodu donosilo odluku i davalo sugestije za daljnje poboljšanje rada. Bili smo svjedoci, kako svaka slijedeća skupština pokazuje vidan napredak. Članstvo sve odlučnije i pravilnije uzima sudbinu društva u svoje ruke. Kako su se ovi kontakti članstva pokazali kao dragocjeni, upravni je odbor, u duhu društvenih pravila, tokom trećeg trogodišnjeg perioda sazivao i godišnje skupštine. Na posljednjoj glavnoj skupštini usvojen je važan prijedlog za izmjenu pravila, prema kome će se moći na godišnjim skupštinama donositi odluke iste važnosti kao i na glavnoj skupštini.

Tok organizacionog učvršćivanja i razvitka pokazuje, kako se proces demokratizacije društva i aktiviziranja članstva vrši postepeno i organski, to je dobar znak za budući razvitak.

Društvena aktivnost — Društvena je aktivnost postepeno krčila put i tražene su nove i što bolje forme.

Redoviti društveni sastanci bili su prva i ostali su najpopularnija forma društvene aktivnosti. U proteklom desetgodišnjem periodu održana su 172 sastanka; od toga u prvom trogodišnjem periodu 15, u drugom 61

i u trećem 86; ovi su brojevi najbolji indeks razvojnog ritma društvene aktivnosti i ocjena dostignutog stepena.

Počeli smo s mjesečnim sastancima, za koje je bilo teško naći predavača i prikupiti posjetioce: glavni slušači bili su studenti. Od početka 1952. uvedena su dva mjesečna sastanka: jedan s naučnim predavanjem, a drugi u nastavnoj sekciji; a od početka 1953. prešli smo na tjedne sastanke. Ovako povećani program dopunjavali smo u prvim godinama filmovima, slobodnim temama i sličnim. Od početka 1955. prešli smo na utvrđivanje programa na cijelu godinu unaprijed, što se dostavlja i članstvu. Danas već imamo i krizu rokova i često moramo odbijati predavače, i moliti ih da sačekaju slijedeću godinu. »Geografski ponedjeljak« stekao je tradiciju, i predavaonica se puni bez posebnih poziva, a ne možemo se potužiti ni na posjet srednjoškolskih nastavnika. Naši najbolji srednjoškolski kolege osjećaju potrebu za sastancima i marljivo ih posjećuju.

Godine 1951. počeli smo s terenskim izlascima, koji se redovito nastavljaju svake godine. Uz prezaposlenost članstva veliku poteškoću čini financijski problem. Najznačajnije od ovih izlaza omogućio nam je Zavod za geološka istraživanja NRH. Smatrali smo, da je najpogodnije i ovaj 10-godišnji jubilej proslaviti ovakvim izlaskom na teren, što nam je sretljivo opet omogućio Zavod za geološka istraživanja NRH, na čemu mu se i ovom prilikom zahvaljujemo. Ovom vrstom rada Geografsko društvo nastoji kod članstva razviti, odnosno održati nužni kontakt s terenom.

Godine 1951. organiziralo je Geografsko društvo Hrvatske u zajednici s Geografskim društvom Bosne i Hercegovine terenski seminar na Plitvičkim jezerima, u Bihaću i u Drvaru. Poslije toga održavaju se svake godine ovakvi seminari: 1952. u Dubrovniku; 1953. u Osijeku, i Podunavlju; 1954. u Istri i na Kvarnerskim otocima; godine 1955. nije bilo terenskog seminara zbog učestvovanja na IV. kongresu geografa Jugoslavije. Godine 1956. izveden je ovaj seminar putovanjem po Francuskoj. Godine 1953. imali smo uz naročite napore društva i članstva i uz podršku narodnih vlasti — istog ljeta seminar i učestvovali smo na III. kongresu geografa Jugoslavije. Ovi su seminari postali članstvu tako potrebni, da je njihovo nastavljanje neophodno nužno, a dosadašnjim uspjelim radom stekli smo kod nadležnih narodnih vlasti potrebno povjerenje i uživamo odgovarajuću podršku.

Kako je konstatirana neophodna potreba seminara i radnog kontakta članstva, a nailaze sve veće poteškoće oko dobivanja odgovarajućih sredstava za sve veći broj interesenata u ljetnom seminaru, odlučio je upravni odbor, da u zimskim praznicima 1955. održi trodnevni seminar povezan s godišnjom skupštinom. Članstvo je i ovo primilo s najvećim interesom i od tada se ova manifestacija redovito izvodi, u vezi s godišnjom, odnosno glavnom skupštinom. Time su geografi Hrvatske dobili u toku zimskih praznika redovito trodnevno zborovanje, na kome raspravljaju važna stručna pitanja i probleme svog društva.

Članstvo dakle sve više uviđa i podržava društveni rad, a forme aktivnosti sve se bolje iskustvom i dogovorom preciziraju i prilagođuju našim mogućnostima. Kolektivni rad i dogovor bit će i dalje sigurno najbolji putokaz za usmjeravanje društvene aktivnosti.

Izdavački rad — U trećoj godini svog postojanja društvo je pokrenulo glasilo, koje je naišlo na topao prijem geografa i podršku narodnih vlasti. Pokrenuti časopis u sredini, koja nije imala ni stručne ni društvene tradicije, nije jednostavno. Društvo je orijentiralo na podršku i odgoj mladih, što je sporiji, ali sigurno najbolji put. Do sada je uspjelo uputiti deset mladih pera, što je i brojčano više nego u čitavom dugom ranijem periodu (67 godina), od kada postoji sveučilišna katedra geografije.

Društveno glasilo i opći rad društva bili su razlog i dali su osnovu da nam se povjeri izdavanje »Geografskog horizonta«, informativno-nastavnog časopisa za cijelu Jugoslaviju. Mi smo ponosni zbog ovog povjerenja, ali je za naše mlade snage to veliko opterećenje i potrebna nam je podrška svih društvenih članova.

Geografsko društvo Hrvatske počelo je i seriju zbornika kongresa geografa Jugoslavije, i to je izdanje primljeno s općim zadovoljstvom.

Veze s drugima — Kroz proteklih 10 godina nastojali smo razviti aktivnost na najširoj društvenoj osnovi. Geografsko društvo Hrvatske trudilo se da uspostavi suradnju sa sličnim ustanovama i nadležnim narodnim vlastima.

Odnos s domaćinskom ustanovom, Geografskim institutom Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, a preko njega sa sveučilišnim vlastima, odvija se na obostranu korist i zadovoljstvo; vjerujemo, da ta suradnja može poslužiti kao primjer i drugima. Geografsko društvo Hrvatske je razmjenom publikacija omogućilo, da se uz biblioteku i kolekcije Geografskog instituta stvori centar naučne dokumentacije bez koga ne bi bio moguć ozbiljan geografski rad. Ova suradnja je najbolja ekonomija raspoloživih sredstava. Rad Instituta i društva sretno se dopunjava i koordinira u odgoju i podršci geografa Hrvatske, koji u ovom dvojnomo organizmu imaju svoj matični centar. Ovaj kontinuirani i skladni rad donio nam je dosadašnje skromne rezultate i najbolja je garancija za budućnost.

Suradnja s republičkim i lokalnim prosvjetnim vlastima kao i s Udruženjem nastavnika dobila je takve forme i duh, da nam, uz važnu materijalnu pomoć, ulijeva povjerenje, da je naš rad ocijenjen kao konstruktivan i potreban.

Organizacijom I. kongresa geografa Jugoslavije, bitnim sudjelovanjem u postavljanju osnovica i razvijanju Savjeta geografskih društva FNRJ i lojalnom suradnjom s pojedinim republičkim geografskim društvima i sličnim ustanovama, naše je društvo u prvom desetljeću svog rada pridonijelo širenju lojalnih drugarskih odnosa i suradnje među geografima Jugoslavije.

U uvodnim riječima na osnivačkoj skupštini izraženo je uvjerenje, da naše društvo ima mnogo izgleda i u obavljanju međunarodne geografske suradnje. Poznato vam je, koliko se predstavnika inozemne geografske nauke izredalo na ovoj katedri od osnivanja našeg društva, a daleko je veći broj onih ustanova i pojedinaca, kojima je društvo u različitim formama izišlo u susret. Od ovih veza društvo je imalo mnogostruke koristi. Te su veze tako tijesne i jake, da su prošle godine omogućile članovima našeg društva da upoznaju znatne dijelove Francuske. I ovaj dio naše aktivnosti razvijao se spontano i organski, što se vidjelo na držanju našeg članstva kako u dočeku gostiju, tako i u toku putovanja kroz Francusku.

Pisma i pokloni društvu i veze pojedinaca dokazuju, da je ova grana aktivnosti važan prilog i općim interesima naše narodne zajednice. Geografsko društvo Hrvatske je 10-godišnjim radom postiglo položaj i ugled u domaćem i svjetskom krugu. Izborom prve grupe počasnih članova želimo tome dati i formalno obilježje.

Opći osvrt — Složen rad Geografskog društva odvija se snagom svoje unutrašnje logike, voljom članstva i u atmosferi objektivne potrebe, koja se osjeća za geografskim znanjima — posljednjem se još nedovoljno, a ponekad i loše, udovoljava.

Izvršavanje naših zadaća nailazi, nažalost, još uvijek na znatne poteškoće. Problem materijalnih sredstava gotovo je nemoguće riješiti našim vlastitim snagama. Loše stručno naslijede i noviji propusti opravdavaju nerazumijevanje, na koje ponekad nailazimo. Geografski naučni rad u našoj se republici odvija pod relativno nepovoljnim uvjetima. Uvjereni smo, da ćemo i to požrtvovnim i lojalnim radom našeg članstva odstraniti. Time dodirujemo elemenat, koji je našem kao i svakom drugom društvu najdragocjeniji.

Društvo je apstraktan pojam, njegovu sadržinu i vrijednost određuje članstvo. Otvoren drugarski odnos i svijest o pravim interesima zajednice, pa prema tome i pojedinaca, stvorili su u Geografskom društvu duh, koji je omogućio dosadašnji rad i ulijeva optimizam. Naše se članstvo u golemoj većini primjerno odnosi prema svome društvu, što se pokazuje u svim prilikama. Taj duh treba da približi starije, a oduševljava mlade. Objekt našeg interesa je za pojedinca neiscrpan, a geografski je rad po svojoj biti duboko human i socijalan. Oni, koji su istinski odmakli, znaju koliko im toga nedostaje i što mogu od drugih naučiti. Iz prividnog prostornog šarenila uočiti i izdvojiti ono što je bitno i trajno — a to znači istinsko i lijepo — predstavlja human posao, što mora ostaviti traga na onome koji se njime bavi. Ovak element našeg rada je garancija ključne uloge geografije u općedogojnom sistemu i njene važnosti u javnom životu.

Zajedničkim silama i lojalnim odnosima možemo postići dosta i naknaditi veliki zaostatak. Najbolji ulog u tom nastojanju je pomoć mladim kolegama, koji obećavaju, da će svojim radom koristiti zajednici i sebi.

Na kraju ovog desetgodišnjeg razdoblja, stekli su najviše naučne stepene i prvi predstavnici nove poslijeratne generacije. Njima je društvo moralnom i materijalnom podrškom olakšalo prve korake samostalnog naučnog rada; društvo im omogućuje, da se svojim radom i predstave naučnom svijetu. Objavljivanje prve doktorske disertacije sretno se poklapa s našom desetgodišnjicom. U društvu je već utrt put, koji će i dalje mladima omogućivati i lojalnom podrškom olakšavati teške početničke potpote. To je jedna od najvažnijih zadaća društva. Ova se podrška odnosi na sve naše mlade drugove.

Osobito je zadovoljstvo susresti vrijedne mlade geografe nastavnike, koji su oduševljeni prijemom, na koji su naišli kod učenika, i razumijevanjem kod pretpostavljenih, kao i općim zadovoljstvom, koje im donosi njihova struka. Smatram, da govorim u njihovo ime, ako kažem, da im to daje poticaj za daljnji rad i stvara garanciju konačnog uspjeha. Poznavati, već mali i tijesno povezani svijet oko nas, nije više samo naučni interes

već kruta životna potreba. Pred nama su dakle veliki zadaci i odgovornost, do nas je da tome dostojno odgovorimo i dobijemo nužnu podršku. Taj se posao ne može obaviti bez društva.

Nek društvo bude arena plemenitog i drugarskog takmičenja, u kome će svi surađivati i podržavati one koji najbolje odmiču. Budite uvjereni, da će oni koji su istinski među prvima, znati cijeniti i lojalno vršiti svoje obaveze prema ostalima. U tome je velika i duboko odgojna uloga društva. Rad i odnosi u Geografskom društvu Hrvatske pokazuju, da je ovaj pravi društveni duh uhvatio čvrst korijen, i to je sigurno najdragocjenija tekovina našeg 10-godišnjeg rada. Kroz 10 su se godina, Geografi Hrvatske, u svom društvu upoznali i približili.

Sa željom, da se ovaj duh i dalje kultivira, i s uvjerenjem, da će Geografsko društvo Hrvatske s ove osnove u slijedećem razdoblju poći mnogo brže naprijed — čestitamo prvu 10-godišnjicu!

RÉSUMÉ

Le Dixième Anniversaire de la Société de Géographie de Croatie par J. Roglić

La société a été fondée le 14 avril 1947. Elle compte maintenant 650 membres. Elle n'a cessé de se renforcer et de développer ses activités. Elle possède des filiales à Split, Rijeka, Varaždin et Osijek. L'activité de celle de Split est comparable à celle d'une société locale particulière. La section pédagogique s'occupe des questions relatives à l'enseignement. La section spéléologique fondée en 1954 est très active et a exécuté de nombreux travaux, ainsi que la section d'encouragement et d'aide au travail individuel.

Les réunions de bureau se sont accrues: 9 dans les trois premières années, 40 dans les trois suivantes, 38 dans les trois dernières.

Les assemblées régulières représentent la forme la plus populaire de l'activité: 15 se sont tenues dans la première période, 61 dans la seconde, 86 dans la troisième. Au début, ces assemblées étaient mensuelles; en 1952, elles sont devenues bi-mensuelles; elles sont maintenant hebdomadaires. Alors qu'au début, il était difficile de trouver des conférenciers, il faut que ceux-ci à présent se fassent inscrire et attendent leur tour. La salle est remplie régulièrement au cours des «lundis géographiques» sans qu'il soit besoin d'envoyer des convocations individuelles.

La société organise des sorties et excursions d'étude. A partir de 1951, elle a organisé des séminaires annuels, au cours desquels s'effectue un travail sur le terrain. En 1955, fut organisé un séminaire d'hiver de trois jours et une assemblée générale, et l'été fut réservé au travail sur le terrain. Cette modification a été rendue nécessaire par l'augmentation constant des participants et par les difficultés matérielles.

La société édite le «Bulletin de Géographie» qui a trouvé le meilleur accueil, et a reçu la tâche d'éditer, avec l'appui des géographes de toute la Yougoslavie, le «Geografski Horizont», périodique d'information géographique, qui ne cesse de s'améliorer, malgré des difficultés financières et d'impression.

La société a établi des rapports avec des institutions et des personnalités du monde entier et collabore étroitement avec les institutions scientifiques yougoslaves. Elle a organisé avec succès le Premier Congrès des géographes de Yougoslavie et apporte sa contribution au travail commun.

(Traduit par A. Blanc)